

Lakituva maailmojen luoja Matti Ponkamo

Vesa Kataisto

Naantalilainen konttoripäällikkö Matti Ponkamo kuljettaa aina mukanaan pientä muistivihkoa, johon hän kirjaa vitsejä ja käsikirjoitusideoita. Vapaa-aikanaan hän harrastaa sarjakuvien tekoa. Eikä harrastus jää vain pöytälaatikkoon, sillä yhdessä ystävänsä Ilkka Heilän kanssa Ponkamo (s. 1956) on myös toteuttanut kaksi palkittua strippisarjakuvaa. Lakitupa voitti vuonna 1993 Harto Pasosen organisoiman Pohjois-Savon sarjakuvaseuran Strippiari-kilpailun. Maailmojen luoja-sarja sai kunniamaininnan Kemissä 1995.

© Matti Ponkamo - Ilkka Heilä

Lakitupa-sarjaa on ilmestynyt yhden albumin verran. Karkein oikeus (Arktinen Banaani 1999) sisältää kuitenkin vain pienen osan sarjasta, jota on kehitelty ja kirjoitettu jo vuodesta 1967 lähtien. Välillä tosin oli reilun parin vuosikymmenen mittainen tauko.

- Kiinnostuin sarjakuvien teosta joskus 11-12-vuotiaana koulussa. Luin Masia, Aku Ankkaa ja sen tyyppisiä sarjoja. Yritin

matkia niitä ja tehdä omia "Tinttejä". Minua kiinnostivat eniten sarjakuvien irrationaaliset osiot, kuten Tintin unijaksot. Yritin piirtää tällaisia crazy-juttuja, kuten hauskan version Aarresaaresta ja Moby Dickistä, Ponkamo muistelee.

- Sittemmin stripit veivät mukanaan ja työelämään siirryttyäni piirrostaito ruostui. Koulussa kaikki kuitenkin piirsivät tai eivät sitten olleet porukoissa. Sama juttu näkyy toistuvan omien poikienkin kohdalla. Piirsin aikanaan kauppaopiston luokkakuva oman versioni, jota monistettiin ympäri koulua, ja saman teki vanhin poikanikin ala-asteella.

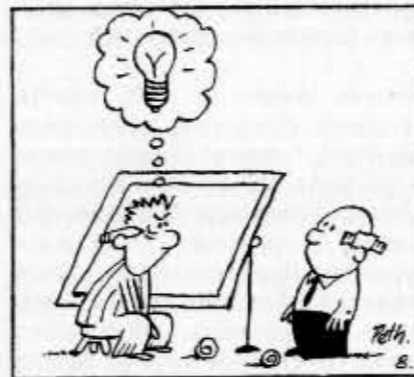
Perry Mason-televisiosarjan innoittama Lakitupa alkoi syntyä Turun suomalaisen yhteiskoulun lukion tunteilla. Heilä ja Ponkamo piirtelivät omia sarjojaan jatkuvasti, koulukirjojen marginaaleja myöten.

- Olimme Ilkan kanssa luokkakavereita 11-vuotiaasta lähtien. Koulu meni miten meni, mutta kolusimme kirjastosta kaikki sarja- ja pilakuviin liittyvät opukset. Opettelimme ruotsia ruotsalaisista Tintti-albumeista ja ennen kaikkea piirtelimme ja piirtelimme. Ilkalta tuo taisi sujua paremmin. Luokkatoverimme Seppo Suistoranta teki silloin Eino-nimistä sarjakuvaa, joka oli näin jälkikäteen ajatellen ihan mukinnmenevä. Tämä innosti meitä julkaisemaan (yhden kappaleen levikillä) omia sarjakuvalehtiä ja -albumeita. Yritimme kolmisin tehdä mahtavaa roomalaispehtaakkelia työnimellä "Taistelu raivoaa", Asterixin ja Ben Hurin inspiroimina.

Unettava Tarzan-seminaari

Ponkamo ja Heilä osallistuivat Nuorison taidetapahtumaan Turussa 1970, ja heidän juttujaan julkaistiin tapahtumaan liittyneen sarjakuvakilpailun toista kootussa liris-lehdessä. Kaksikko osallistui myös Turun Sarjakuvakerhon perustavaan kokoukseen 1973.

© Matti Ponkamo - Ilkka Heilä

- Yritin brijeerata piirtämällä typerää vitsejä ihan omalla tavallani. Olin opetellut käyttämään teräskärkeä ja kastamaan sitä tussipulloon. Ihailin silloin Sempén töitä, mutta sitä tyyliä en olisi uskaltanut edes yrittää. Kuten niin monet nuoret, luulin luovani oman tyylini ennen kuin edes opin piirtämään kunnolla. Julkaisukynnys kuitenkin ylittyi, ja taisin tuntea häpeänsekaista ylpeyttä. Kävin tarjoamassa Turun Sanomille omaa versiotani Aarresaaresta. Sarjakuvia silloin lehteen ostanut uutispäällikkö olisi halunnut mahdollisesti

© Matti Ponkamo - Ilkka Heilä

Kemiläinen hämäys. Hitleri poimii hilloja -albumissa Maailmojen luoja Ponkamo esiteltiin nimellä Onkamo.

© Matti Ponkamo - Ilkka Heilä

Lakituva tavataan

Julkaista pari kuvaa pitkästä stoorista. Loukkaannuin, sillä olinhan tehnyt sivutolkulla tavaraa. Nyt harmittaa, että olen hukannut tuon "huolella" piirretyn ja russatun sarjan, voisni näyttää sitä vaikka lapsilleni. Toisaalta hylkäämisestä ei olisi pitänyt lannistua, sen koommin en ole aktiivisesti tarjonnut juttujani mihinkään. Miksei Disney ottanut minuun yhteyttä ennen Aarreplancetan tekemistä, heh?

- Sarjakuvakerhon perustamisen aikaan olin tietysti ihan kakara. Kerhon perustaminen tuntui silti murrosiän kynnyksellä oikeinmalta, tosin aika pehmolta tavalta kapinoida sarjakuvilla vanhempien ihmisten jäykkää elämää vastaan. Perustavasta kokouksesta on jäänyt mieleen kaksi asiaa. Minut ja Ilkka otettiin vastaan ihan täysivaltaisina sarjakuvaharrastajina, eikä minään pikkupoikina. Toinen asia oli se, että minua häiritsi useimpien ihmisten suhtautuminen politiikkaan. Koin jo silloin kypsymättömänakin etäännyneeni politiikasta. En ymmärrä mitä tekemistä politiikalla on tällaisen taide/viuhdenmuodon kanssa. Paitsi tietysti siinä suhteessa, että ihmisten käyttäytymisen arvostelu on hedelmällinen ja pohjaton huomiorin lähde. Kerhon järjestämä Tarzan-seminaari ei liioin kiinnostanut Ponkamoä eikä Heilää.

- En ole koskaan jaksanut seurata seminaareja nukahtamatta, Ponkamo toteaa. Nuorena ei jauhaminen taiteellisuudesta tai asioiden käsittelystä teoriata-solla oikein sytyttännyt, ja jäinkin pian pois kerhon toiminnasta.

- Koulun jälkeen tiet erkanivat ja melkein parin vuosikymmenen jälkeen, 1991, Ilkka otti yhteyttä kun muisti strippisarjakuvani Lakitupa. Silloin Ilkka taisi vielä olla messinkitorven (postin) palveluksessa. Ilkan mielestä Lakitupa piti toteuttaa, koska siinä oli vahvoja henkilöahmoja ja paljon ideapohjaa vaikka mihin suuntaan. Uskoin häntä, koska Ilkka oli jo silloin menestynyt B. Virtanen-sarjan kanssa. Lakituvalla me pärjäsimmekin, harmi vain, että kotimaisen strippin myyminen ei tahdo onnistua. Saamatta jääneet palkkiot eivät harmita, mutta hauskuutta olisi kiva jakaa tässä muodossa. Ennen Lakitupaa väänimme puoliväksin niin ikään kouluaikaista perua olevan sanaleikki-sarjani Ilta-Sanomiiin. Se näytti paremmalta kuin Frangén-Heikuran aikaansaannokset, mutta kuulosti pahemmalta. Siinä vaiheessa en enää viitsinyt hävetä kliseisiä luomuksia, Ponkamo myhäilee.

- Maailmojen luoja-sarja perustuu ideaani, jonka pöllin Douglas Adamsin visiosaisesta trilogiasta Linnunradan käsikirja liftareille. Tietenkin muokkasin ajatusta paljon eri suuntiin. Ilkka oli sitä mieltä, että voisimme osallistua Kernin sarjakuvakilpailuun jollakin työllä, ja päätimme käyttää tätä. - Loinme vähän lisää henkeä hahmoihin ja päätimme sarjan suuntaavivat. Piirsin kolme- neljäkymmentä vitsiluonnosta, Ilkka viimeisteli ne ja lähetti kisaan jonkinlaisen yhteisen hyväksymisen jälkeen. (Tykkäsin kaikista jotka Ilkka piirsi.) Tunsin, ettemme olleet ihan oikeassa seurassa, koska emme pyrkineet taiteellisuuteen vaan hauskoihin vitseihin ja Ilkan aina niin plastiseen viivaan. Jos joku väittää, että pärjäsimme B. Virtasen maineella, niin väittäköön, sillä lähetimme Maailmojen luoja kilpailuun nimimerkillä.

Ponkamo korostaa, että hyvän strippisarjan kehittäminen vaatii paljon työtä. Visuaalisen asun muokkaaminen ja henkilöahmojen saaminen oikeaan muotoon edellyttää taustatutkimusta, esimerkiksi muiden sanomalehtisarjojen analysointia oikeatilaisten vitsiaiteksien löytämiseksi.

- Rowan Atkinson kertoi samaa tv-ohjelmassa A Laughing Matter. Palaveerasimme Ilkan kanssa todella pitkään ja usein. Ulkoasu jäi enimmäkseen hänen hartailleen, tosin ruutujen lay-out oli myös minun vastuullani. Pelkät puhuvat päät eivät riitä, vaan

© Matti Ponkamo - Ilkka Heilä

myös kuvasommitelu määrää paljolti sitä, miten hauska vitsi on. Otin iltaisin kynän ja blokin paperia, pistin kuulokkeet päähän estämään häiriötä ja aloin miettiä, miettiä ja miettiä. Tartuin aiheeseen, mietin mitä hauskaa siinä voisi olla, ja yritin muokata sen kuviksi ja tekstiksi: "Valokuva todistuslappaleena, mitä valamichet voisivat siitä sanoa, arvostelisivat kuvan taiteellisuutta, piirtä valamichistö kasvottomiksi tolloiksi, tai ei..."

- Yritimme myydä sarjaa vaikka minne, mutta minusta tuntuu että B. Virtanen on pikemminkin este kuin ediste Lakituvan kaupalliselle menestykselle. Julkaisematonta ja jopa puhtaaksi piirtämätöntä materiaalia on olemassa vaikka kuinka paljon. En usko, etten voisi vielä vuosien jälkeenkin jatkaa Lakitupaa. Se on kuin ystävyys Ilkan kanssa, jatkoimme siitä mihin kouluvuoden jälkeen jäimme. Ihan kuten Lucky Lukessa, kun autiokaupunki asutetaan uudelleen ja opettaja piirtää taululle vuosia sitten kesken jääneen kolmion valmiiksi, Ponkamo kuvailee.

- Ilkka yrittää kannustaa minua piirtämään, olen naimisissa Art Directorin kanssa ja kolme poikaani (7-13v.) ovat melko kovia taitelijoita. En taida päästä Lakituvasta mihinkään. Ideoita syntyy koko ajan, ja joskus harvoin Ilkka käyttää niistä jonkun B. Virtasessa. ■

© Matti Ponkamo - Ilkka Heilä

